

A tettek katolicizmusa mutassa magát minden fatuban, hol egy szív dobog a haza jóléteért, boldogulásáért. Közös munkára fel regényes Erdély! Visszhangzó bércek, sokszorozzátok a riadó hangját, hogy sirva-bugva zokogja Erdély minden falujában az ébredés nótáját.

Csak nem engedjük mi, erdélyiek, az ősi erények féltékeny őrei, hogy meghurcoltatásnak tegyék ki magunkat.

Mintha húznák a vészharangot égő hajlékunk felett, együttes munkára álljunk össze.

Álljon talpra mindenki és agításon a keresztény Magyarország jóléteért, a szintiszta keresztény nép boldogításáért.

A fáradságos, becsületes munka és áldozat jutalma nem marad el soha.

András Péter.

TAN-ÉS NEVELÉSÜGY.

Az osztatlan 5 órás tanítás.

Ajánlja főtanbátóságunk magas figyelmébe.

(Folytatás és vége.)

A Salgó könyvében foglalt szakszerű kísérletek mind helyes alapon mozognak. Mert szoros okozati kapcsolatot van az eltöltött munkaidő és a szellemi kifáradás között, továbbá a szellemi kifáradás és a figyelem lankadása között ugyanazon munkakörben (kizárva a figyelmeltetés mesterséges eszközeinek használatát) s végül a figyelem lankadása és az éjtett hibák számnagysága között. Ezen kísérletek helyességét igazolják más irányú, fiziológiai úton végzett kísérletek is.

Ismeretes dolog, hogy a szellemi munka nemcsak a szellemi erőben idéz elő változást, de félreismerhetetlen módon a testiekben is, nevezetesen az érítés, légzés elváltozásában. A szellemi megerőltetés maga után vonja a bór-

erzésének elváltozását. Griessbach végzett ez irányban igen fontos kísérleteket. Kísérleteinek eredménye teljesen összhangban a fennebbi adatokkal; nevezetesen — beigazolódik, hogy a bórérzékenysége a szellemi munka folyamán csökken. De már — s ezt itt a legfontosabb, — a déli két órai pihenésre az érzékenység intenzitása ismét helyre áll, azaz a bórismét oly érzékeny, mint a szellemi munka kezdése előtt. Erre kerünk tisztelettel a délutáni tanítás ellen küzdők részéről káldenciát.

Most pedig térjünk át a Tersztyánszky-féle kísérletekre. Tersztyánszky is a gyermekek kifáradását akarta megmérni s eredményképen megállapítja, hogy a fáradság az egyes órák után fokozatosan nő, sőt délután előadás kezdetén — dacára a két órai déli pihenésnek — nagyobb a fáradság — számításai szerint, mint a délelőtti negyedik óra után. Hozzá is teszi, hogy eredményei a Griessbach más elven alapuló eredményeivel megegyeznek. Már becsánatot kérek az ellenmondásért, de kénytelen vagyok épen az ellenkezőt mondani. A Salgó-féle munkában leírt és illusztrált összes kísérletek, ezek között plane a Griessbach fiziológiai kísérletei, a délutáni időre megállapított fáradságot illetőleg, homlokegyenest ellenkezik Tersztyánszky adataival. Hiszen láttuk, hogy Tersztyánszky nál délután két órakor is, — dacára a kétórás pihenésnek, nagyobb a fáradság, Griessbachnál épen ellenkezőleg a bórérzékenysége, következésképpen a szellemi életfolyamat is majdnem egészen helyre áll.

Már most vagy Griessbach tévedett, vagy Tersztyánszky. Tersztyánszky tévedése pedig lehet két irányú: vagy helytelen alapon indult meg, vagy számításában tévedett. Látni fogjuk mindjárt, hogy helytelen alakra helyezkedett. Tersztyánszky eljárási módja a következő. Délelőtt és délután is az egyes órák után kiszólit a tanteremből egy ifjut. A gyermeknek jelt ad, hogy felváltva jobb és bal kezével

lem s most már lehet ott jelen bárki, az erő és bátorság megjött.

Nem mernék felmenni a szöszékre, ha egy kis darab papírra a beszédnek vázlatát le nem írnám s ennek a papírnak mindig a reverenda jobb zsebében kell lenni. Megtörtént néhány-szor, hogy vázlatot sem írhattam, de akkor is egy kis papírra legalább a témát írtam fel. Milyen jó volna, ha akár névtelenül is ki-kimegírnék nekem azokat a furesaságokat, mik vele történtek, vagy történtek a szöszéken, — feldolgozom lapunk számára.

Mi is a baj a hallgatóság részéről? A sok közül csak néhány nagyot sorolok fel.

1. Mindig a pap személyét tekintik, mint közöttünk élő embert. A pap a szöszéken az Isten hírnöke, az Isten akaratának, tanának hirdetője; nem azt kell tekinteni, hogy ki, hanem, hogy mit beszél; innét van az a személyválogatás a hallgatóság részéről: ha ez a pap beszél, elmegyek, ha a másik, akkor ha ott is vagyok a templomban, kijövök. Ha magas állású beszél, nem lehet helyet kapni, ha egyszerű pap beszél, félig üres a templom. Látjuk már ebből is, hogy nem az Isten igéje van a mérlegen, hanem a pap személye. Persze kissé bajos is ezt az emberi gyengeséget levetni, különösen akkor, mikor a pap kissé girbe-görbe úton jár; vagy talán foltos multja is ismerős mindenütt. Bajos.

Az a hiba, hogy az emberek nem is ki-

sérlik meg levetni ezt a gyöngeséget. A pappal úgy van a társadalom: ha jót tesz, ha buzgólkodik s egészséget is feldolgozza — erről nem vesznek tudomást, vagy esetleg azt jegyzik meg: az a kötelessége. De ha egyszer felrelepett — no azt mindig és mindenütt a tányérjára rakják.

Ebből természetesen a következők, hogy a papnak nagyon kell vigyáznia magára, különösen pedig attól óvakodni, hogy a pap léha, világi fiatal ember módjára ne viselkedjen a társaságban p. o. t á r s a - s j á t é k, — hol a zálogosdi divik, — n ó t á z á s akár cigány, akár zongora mellett; leháskodás az asszonyok vagy leányok körül; no plane aztán a tánc; hová törpül el ilyenek által a föld sava, a világ világossága!

2. A prédikációnak lekritizálása, jól értsük meg, nem a megbírlásáról van szó. Kijönnek az emberek a templomból, mosolygásuk már azt jelenti, jaj neked szónok! „De az a lármázás, ő beszél még mértékletességről, tisztaságról, komolyságról, — hisz” a multkori bálban is reggelig táncolt. — Roppant egyoldalú nézetek, — a gesztusai rettenetesek voltak stb. stb. — Szónok, ne hallgass az emberek véleményére; te csak gyűjts, készülj, imádkozzál, tartsd távol lelkedből e világiás szellemet: és Isten megáldja szavaidat.

Soóthy.

megnyomjon azonnal egy billentyűt az adott jelre. Ezen módszerrel le akarja mérni a figyelmet, vagy amint ő nevezi, a gondolkozási időt. Minél hamarabb nyomja meg a gyermek a billentyűt, szerinte annál erősebb a figyelmé, következésképpen annál kevésbé fáradt a szelleme.

A Tersztyánszky által választott alap helytelensége nyilvánvaló. Mert ő nem a munkában kifáradt figyelem lankadási fokát méri meg, amit csak akkor tehetne logikusan, ha ugyanazon munkakörben maradván a tanuló által ejtett hibák számából állapítaná meg az ugyanazon dologra koncentrált figyelem kimerülése fokát, — hanem egyszerűen átviszi a gyermek figyelmét egy órai munka után egy egészen más természetű, a gyermekekre nézve teljesen érdektelen, majdnem játékszerű dologra, a klappenezésre. Ezzel megállapíthatja a külső figyelmet, a gyermek szellemi fegyelmetségét, de sohasem a munkaszünet fáradalommal kapcsolatos figyelemlankadást. A külső figyelem hiányából, vagy a szellemi fegyelmetség kisebb fokából sohasem lehet biztosan viszakövetkeztetni a szellemi fáradságra. Viszakövetkeztetni csak akkor lehetne, ha annak a pillanatnyi külső figyelemnek, melynek ébersége a gyermek fegyelmetségétől, következésképpen a gyakorlástól, szoktatástól, valamint a gyermeki lelkület komolyságától és érzékenységétől függ teljesen, mondom, ha ezen külső figyelemnek egy edüli okozója és irányítója a szellemi kifáradás kisebb-nagyobb fokainak. A külföldi szakemberek kísérleteinél a figyelmet belső ingerek, maga a munkában levő tárgy érdekeltége fejleszti és irányítja. Itt figyelem és fáradság között meg van a szerves kapcsolat. Tersztyánszky nál külső ingerek hatnak a külső pillanatnyi figyelemre, melynek nincs szoros okozati kapcsolata a szellem kimerülésével. A külső inger által fölkelte figyelem kisebb-nagyobb fokának a fáradságon kívül sok más tényezője is lehet. Így az inger nagysága, az ingernek személyemmel kapcsolatos érdekeltégi viszonya, más idegen inger közbejötté, hangulat, a gondatlan, közönyös, vagy érzékeny lelkület különfelesége. Tersztyánszky okoskodása egészen ilyen: A tüdőbacillus lázt okoz, ahol tehát láz van, ott okvetlenül beteg a tüdő.

Hogy milyen ingatag alakra épült ez a számítás, azt végül kézzelfoghatólag igazolja a kihozott eredmény. Szerző kétféle eredményt konstatait. Az egyik csoportba tartozó tanulónál a figyelem az egyes órák után fokozatosan csökken, a másik csoportnál pedig fokozatosan emelkedik. Már most, ha a csökkenésből azt következteti, hogy a szellemi erő is csökken, akkor a növekedésből viszont logikusan csak azt lehet következtetni, hogy ez utóbbi csoportnál a szellemi erő az egyes órák után fokozatosan növekedik, vagyis, hogy a fáradság délután kisebb, mint reggel az első óra kezdetén. Ezt már el nem hiszi senki, még a legegészségesebb és legjobb tehetségű tanulókról sem — hat órai munka után. Különben is, ahol egy számításai kűtfőből két egymással ellentétes eredmény származik, ott vagy a számítás, vagy a számítás alap helytelen.

Ilyen kísérletekre tehát nem támaszkodhatunk akkor, mikor iskolai életrendünk gyökeres felforgatásáról van szó; még kevésbé ami speciális erdélyi viszonyaink között. Nálunk ugyanis kötelező a mindennapi szentmisehallgatás, Gyulafehérvárt a finevelő intézet növendékeire még télen is. Azonkívül a künnlakók közül a gyakori áldozók szintén mindennap hallgatnak misét. Ezeknél tehát a délelőtti 5 órás rendszerben a munkaidő még egy órával

több lesz, mint az állami iskolákban. Azaz egy-folytában 6 órai szellemi munkát kell végezniök. Mert az tagadhatatlan, hogy a jó misedhallgatás szintén igénybe veszi a szellemi erőknél legjavát. Ifjaink nagy része tehát már 6/2 órára korreggelizik. Azután 6 óra hosszat folyton munkában van. Lehet ezektől kivánni, hogy 1¹/₂ vagy 2 órakor jussanak csak ebédhez? Vagy jól fog-e esni ezeknek az ebéd, mikor jeles fiziologusok véleménye szerint hosszabb értelmi munka, szellemi fáradozások után csökken az étvágy, elernyed az izomzat, hanyatlak az emésztés.

Az új rendszer hívei azt mondják: Hozzon magával minden ifjú egy kis tízórait. Igen ám, csak hogy nálunk Erdélyben a mostohább anyagi viszonyok miatt nagyon kevés szülő adhat gyermekének az oszonnapi mellé havonként még 5—6 koronát tízóráira is. Gyulafehérvárt 330 tanulóól átlag 70—80 vásárol kiflit délelőtt. Aztán meg hol is költenék el azt a bővebb tízórait, főleg télen, mikor a 10 percnyi szünetekben szellőztetni kell a tantermeket? Mert csak fokhagymás kolbászsaggal nem tehető az osztályok levegőjét.

A finevelők növendékei közül a gazdagabbak, kik jóízűen költik el most az ebédet, olyan opulens tízóráisba kezdenének, hogy aztán turkálnának ebéd alatt az ételekben, ami csak diszguztálólá hatna a többiekre.

A finevelőkben kosztózó tanárok is kénytelenek lennnek vendéglőbe menni, mert alig határozhatnak el magukat arra, hogy minden nap délután 2 órakor ebédeljenek.

Az új rendszer hívei azzal is argumentálnak, hogy a délutáni oktatásnál a gyerek az előadás előtti izgalom miatt nyugodtan nem tud ebédelni. Képzelt aggodalom! Hiszen az idegizgató, étvágyrontó drukk tapasztalat szerint csak a rendkívüli, különös szereplések előtt szokott ránehezedni a lélekre, nem pedig megszokott napi foglalkozásaink alatt. Aztán a gyulafehérvári óraosztással egy héten mindössze csak két délutánra esnnek rendes tárgyak. Ezek is, mint fennebb említettem, a legkönynyebb foglalkozási ágak volnának, melyeknek rendszeres, intenzív magyarázatok után, nagyon csekély erőfeszítéssel készíthetnnek el a tanulók.

Gyenge erejű az a további érv is, hogy az iskolába való másodszori jövetellel és menetellel sok időt veszít az ifjú. De ez meg épen jó, főleg a nagyobb tanulóknak, akik a korzói sértálást kivéve, minden más járás-kelestől idegenkednek. Így legalább akarva nem akarva, rá vannak kényszerítve mindennap a szabadban való szükséges mozgásra. Aztán láttuk fennebb, hogy a rendkívüli tárgyak nagy sokasága miatt alig lesz délután, melyen ne kellene eljönniök az iskolába.

Azt az érvet sem szabad tulságosan kiszínezni, hogy a szabad délutánokon nagyobb kirándulások végezhetnek az ifjak. Az erdélyi kisebb ifjúságot nem kell korbacsal hajtani a játékra; megteszi azt magától is, tán jobban a kellenél. Azok az óhajtott nagy kirándulások, hosszú, fárasztó gyaloglások, nehezebb hegymászások, módszeres, erőltetett játékok jók a rekrutálnak, de túlzásba hajtva, a didaktikának épen rovására esnek. A szellemi elfáradás orvoslására nem jó gyógyszer a testi munka; a testi fáradság ép úgy gyöngíti a szervezetet,

mint a szellemi. A testileg bágyadt ifjú, kinek másnapra szellemével készülni kell, elmondhatja azt, amit egy gőzfürdőben levő masszírozáshoz nem szokott fiatal ember egy félórai kínos döbcskölés után mondott oda keservében a drabális masszörnek: Nő most, ha tudja, rakja is ám vissza — csontjaimat!

Csak pihenés pótolja a feldolgozott erőt, vagy pedig könnyű olvasmány, kellemes szórakozás, kényelmes séta, könnyebb, rövidebb művészi élvezet, melyek közel járnak a pihenéshez, de nem kötik le a figyelmet tartósan egy tárgyhöz, s így nem igényelnek szellemi erőt.

Az új rendszer hívei visszafordítják a fegyvert s azt mondják, — legjobb akkor visszavertni egész vonalon a megosztott tanításra. Hát bizony, szó mi szó, a higiena szempontjából ez volna a legüdvösebb. De a béke kedvéért, hogy egyik felnek se legyen teljesen igazsa, a tisztességes kompromisszum elvére támaszkodva, a két ellentétes pólus összekapcsolása okából válasszunk egy középútat. S ezt megtaláljuk a gyulafehérvári óraosztás rendszerében. Legyen minden délelőtt 4 rendes óra, így aztán csak két délutánt kell még a fennmaradt rendes órákra lefoglalni.

Ezzel szent a béke.

Az az érv, hogy alkalmazkodnunk kell a megváltozott viszonyokhoz, keveset nyom a latban. Igaz, hogy nagy városokban a hivatalok nagyrészt délelőtre helyezték át a munkaidőt. De Erdélyben a hatóságok nagyrésze, a törvénszékek, megyei, városi hivatalok a magánvállalati alkalmazottakkal együtt még mind a megosztott munkaidő rendszerének alapján állanak. Polgári életünk berendezése is olyan, hogy déli 12 órára esik általánosan az ebéd ideje.

A felnöttek társadalmi életének kell az iskolához simulnia, s nem megfordítva. Abból, hogy a hivatalok egy része, amelyek pedig a legkisebb higienikus veszély nélkül dolgozhatnak délután is, délelőtre helyezte a köteles foglalkozást, nem következik, hogy az iskolának is azok után kell igazodnia. Amint legalább az elemi iskolákra nézve nem is fog bekövetkezni soha.

A fennebb megnevezett Dr. Salgó elmeorvos tudományos fejtegetéseit e kérdés körül a következő szavakkal fejezi be: „Véleményem szerint a középiskolák alsó osztályaiban az 5 órán át meg nem szakított tanítási tartozottantúlhosszú; ez tehát kettősosztandó lenne és pedig úgy, hogy a déli szünetet annyira meghosszabbítanák, hogy a délelőtti tanítás által megintott erőegyensúly helyre tudjon állni”.

Dr. Fejér Gerő.

Támogassuk szívvel-lélekkel, vagyis tollal és pénzünkkel az egyházmelegyének érdekeit szolgáló ezen egyetlen lapunkat.

H I R E K.

A Katholikus Népszövetség gyulafehérvári szervezete

folyó hó 25-én (vasárnap) délután 3¹/₂ órakor az Európa szálló nagytermében

népgyűlést tart,

melyre tisztelettel meghívja a rokonérzésű polgárokat családjukkal együtt.

Tárgysorozat:

1. A népgyűlés megnyitása — Ávéd Jakó lovag által.
2. A népszövetségről — beszédet mond Urbán Gyula uradalmi főerdész.
3. Totapulchra — férfi karének.
4. A sajtó és a kath. felfogás. Előadja Riszner Ödön főgimn. tanár.
5. Viharban — férfi karének.
6. Jelentés a helyi szervezetről és a népgyűlés befejezése.

Gyulafehérvárt 1909. április hava.

Az elnökség.

— Erdély püspökének bérmautja. Eddigi megállapodások szerint püspök urunk május hónapban kezdi meg bérmautját a következő sorrendben:

- Május 2-án: Déva,
 „ 9-én: Kolozsvár,
 „ 16-án: Gyulafehérvár,
 „ 20-án: Székelyudvarhely.

Ezután következik a gyergyói főesperesi kerület hivatalos látogatása és a bérmlás szentiségének kiszolgáltatása, és pedig:

- május 22-én: Gyergyóújfalu,
 „ 23-án: Kilyénfalva,
 „ 24—25-én: Csomafalva,
 „ 26—27-én: Gyergyóalfalu.

Innen a pünkösdi bucsura Csiksomlyóra megy a főpásztor, a hol ez alkalommal részt vesz az ottani róm. kath. tanítóképző intézet lenállásának 50 éves jubileumán.

- Június 2-án: Gyergyótekerőpaták,
 „ 3. 4. és 5-én: Gyergyószentmiklós,
 „ 6. 7-én: Szarhegy,
 „ 8. 9. és 10-én: Ditrő.

(Az új templom alapkövének megáldása és Hodos filiának látogatása, valamint az Úrnapi körmenet e három nap programjába beillesztendő.)

- Június 11. 12-én: Gyergyóremete,
 „ 13-án: Gyergyó-Tölgyes,
 „ 14. 15-én: Gyergyó-Bekás,
 „ 16. 17-én: Gyergyó-Borszék,
 „ 18-án: Bélbor,
 „ 20-án: Maroshévíz,
 „ 21-én: Gödemesterháza.

Innen hazasiét a főpásztor, hogy június 25., 26. és 27-én a papszentelést végezze.

ELSŐ SZENT ÁLDOZÁSI EMLÉKKÉPEK, valamint mindennemű szent képecskék

legnagyobb választékban, különféle alakban és a legszebb kivitelben, magyar, német vagy tót szöveggel a legjutányosabb árban kaphatók Buzárovits Gusztáv könyvkereskedésében Esztergomban. — Mutatvány-képek és árjegyzékek ingyen és bérmentve.

— **Szemelyi hírek.** D é n e s B é l a fordosi lelkész egészségi okokból egyházmegyéinkből eltávolított és az esztergomi egyházmegyében kért és nyert alkalmazást.

N a g y I s t v á n nagysínki lelkész Koehner professzor klinikáján Bernben súlyos műtétnek vetette alá magát, a mely jól sikerült, úgy hogy nemsokára egészségben reméljük viszontláthatni.

I z s ó f A l a j o s, a Zászlónk főszervezője, mint püspök urunk vendége, az ünnepeket városunkban töltötte. Itt volt Bochor Mihály dr. is, a Státus titkára.

— **Nagyhét és a husvétii ünnepek a székesgyházban.** Nagyszombat d. u. 3 órákor gyászvecersenye vezette be a nagyheti istentiszteleteket Jeremiás siralmainak ének-lésével.

N a g y e s t ü r t ö r t ö k k ö n d. e. 8 órákor püspök urunk öngymnáziuma pontifikált a nagymisén és az olajokat megszentelte. Tizenkét papnövédeknek megmosta a lábát. Azután még a Vesperát is elmondotta a klerus. Délután ismét gyászvecersenye volt.

N a g y p é n t e k e n 9 órákor kezdődött az ugynevezett esztergomi mise. Kezdődött a passio ének-lésével. Majd körmenetben hozták a szt. Mihály oltártól a szentséget a főoltárhoz s itt a püspök megáldozott. Az ének-kar a Vexilla regist énekelte. Ugyancsak körmenetben tették ki az Oltárszentséget a díszes szt. sirhoz. S ettől fogva egészen Nagyszombatig szakadatlan volt ide a hívek zarándoklata. D. u. 3 órákor volt a prédikáció, melyet Binder István s. lelkész tartott, utána pedig ismét gyászvecersenye volt, melyet különösen sokan meghallgattak, hogy a híres, szívetjáró „Miserere“-t meghallják.

N a g y s z o m b a t o n reggel 8 órákor kezdődött a tisztelet, melyet Zomora Dániel, praelatus-kanonok végzett, utána a husvétii gyertya megszentelése. Ezután elénekelték a 12 profeciát. Majd a vizszentelést végezték, utána körmenet volt. A nagymisét Püspök Urunk celebrálta, amelyen ismét megszólaltak a harangok és az orgona. A mise eljén Püspök Urunk az I. és II.-od éves theologusoknak feladta a tonzurát.

D. u. 6 órákor volt a mi különleges magyar szertartásunk: a feltámadás, melyet szolozsma előzött meg. A nagy templom zsufoltság megtelt. A körmenetet Zomora Dániel tartotta. Sajnos, a borongós idő miatt csak a templomban volt a körmenet megtartható.

H u s v é t v a s á r n a p 7 órákor volt az első mise és a husvétii eledel megszentelése, 9 órákor pedig a püspöki nagymise. Az ének-kar részint a híres Schweitzer miséből, részint Resch L. György karnagy miséjéből énekel — négyeskarban. Evangelium után Zomora Dániel plebános tartott ünnepi beszédet, melyben meggyőzően és nagy szónoki hévvel beszélt a feltámadás történeti igazságáról. D. u. 3 órákor veacersenye volt.

H u s v é t m á s o d n a p j á n a nagymisét Kovács Lajos praelatus-kanonok végezte nagy segédlettel. Az ének-kar Gladich és Resch L. György miséjéből adott elő részleteket. A szt. beszédet Binder István segédlelkész tartotta. A hívek nagy buzgósággal hallgatták végig az istentiszteleteket. Sokan végezték husvétii szt. gyónásukat s délelőttönként állandóan sokan járultak az Úr asztalához.

— **Szentgyakorlat Désen.** Folyó hó 2., 3. és 4. napján P. Trefán Leonárd kolozsvári szentgyakorlatokat tartott. Elragadó beszédeiben nagyszerűen mutatott rá a lelkiújulás szükségességére; meggyőzően bizonyította a hitelenség és

hitközönység szerencsétlen következményeit; világosan föltarta az ifjúság közt uralkodó bűnnek romboló hatását s lelkesen buzdította ezeket elhagyására s a krisztusi élet megszerzésére. Az ifjúság szomjas lelke áhitattal szivta magába az üdv ígét. Érezték, hogy Isten kell a leleknek. Adja Isten, hogy a fáradság eredménye az ifjúság újjászületése legyen.

— **Rass Károly konferenciái Brassóban.** Rass Károly főgymnáziumi tanárt kétségkívül felreismertek pár évvel ezelőtt Brassóban a naturalizmus fejtegetésében. Felreértették azért, mert sokan nem tudtak felemelkedni az ő világnézletéig, és kevés tudással ítélték a minden ízében tudományos szabadelőadásáról. Ma — hogy konferenciáit nagy hallgatóság előtt fényes sikerrel megtartotta Rass, tudja a brassói elite közönség, hogy ki ő.

Mikor nem a sablonos bizonyító érvekkel, hanem leszűrt eszmékkel, élettapasztaláson átvitt elvekkel lép föl valaki és ezen elvek erejében szilárd bástyát emel a lelkekben inogni kezdő hit mellé, mikor a józan ész fegyverével dönti le a hitellenes tudomány vakmerőségeit és építi föl a dogmákban szilárd hitelet programját sokak lelkekben, akkor tudjuk, hogy az ifjú tanár azért olvas, azért tanul, mert nagy gondolatoknak berendezkedett egységese vallásos érzéket akar kelteni a manapság gondolkodni nem tudó, vagy inkább nem akaró társadalom szívében.

Ez volt célja akkor is, mikor a hit és tudomány közt fennálló viszonyból végső következményként azt hozta le, hogy a hit, az örök — változatlan igazságok megteremtő eszköze, suverén hatalmában parancsol az észnek, melynek különben is hódolnia és alkalmazkodnia kell a tudomány szeszélyessége által felállított teóriák ezer változataihoz.

Milyen szántó gondolatai, a tudomány sok irányában jártas eszmei a brassói tízezeren felülálló lelkekben azt eredményezték, hogy a hitnek nincs félteni valója a tudomány vívmányával szemben; és nincs semmi restelni való abban, ha valaki hitét megvallva, Istennek él.

Egyszóval azt kell mondanunk, hogy Rass konferenciái modern szellemükben elérték azt a bámulatos hatást, hogy sokan a hallottak útján kezdtek hittől borzadó életfelfogásukat letenni, és új programmal megalkotni új világnézetüket.

A konferenciákról dicsőreleg nem mi, hanem a nyilvánuló eredmény szól. Mégis dicsőretére a tudós tanárnak fölemlíthetjük, hogy változatos előadása, merész, de nagy olvasottságon alapuló kijelentései a mai modern kor felfogásához szabottak. Eredeti gondolatai a komoly férfiak ajkáról sokszor éljantáltak le. Hiába, aki úgy gondolkodik, oly mély gondolkodással belátja, hogy „az élet az Isten gondolata“, dicsőretet érdemel. És ha mást nem hirdetne, és egyeb, újabb gondolata nem volna, mint az, hogy az élet az Isten gondolata, megérdemeli, hogy megkoszorúzzák őt.

Ezt kell Rass konferenciáiról mondanunk.

— **Misszió Gyimesfelsőloken.** Lélekemelő szent ténykedések közt telt el hitközségünkben a nagyhét és a husvétii ünnep. Körösi Géza érdemes lelkészünk tudva azt, hogy a nagyhét és a husvétii ünnep a messze távolból is falucskája templomába készíti a csángót, misziót rendezett. Balog József brassói főgymnáziumi hittanár tartotta a szent missziót, Erdélyszerte ismert szónoklataival, — melyeket hol az iskolában, hol a templomban tartott, — úgy fölrázta a szunnyadó lelkeket, hogy a gyónók sokasága mindennap kifárasztotta mindkét lelki-átját, mert e 2000 lelket számláló hitközseg

lakosai közül közel 1000 gyónó végezte el husvétii gyónását. — ezen eredmény fényesen igazolja, hogy a misszió nagyon is bevált. Kimondhatatlan öröm tölti be sziveinket, hisz e közönségben hét évvel ezelőtt még templom sem volt s ma már önálló plebánia, buzgó és fáradságot nem ismerő lelképástorral élén, aki híveinek — az által, hogy het napig tartó misziót rendezett — emlékezetes és épületes husvétii ünnepet szerzett. Balog József hittanárnak buzgó fáradozásaiért a hitközseg nevében köszönetet mondok.

— **A eszkeredai új gimnázium** alapkövet püspök úr öngymnáziuma a punködszent ünnepek alkalmával fogja megáldani. E nevezetes esemény méltó megünneplésére úgy a gimnázium igazgatósága, mint a vármegye nagy előkészületeket tesz.

— **Hassák Vidor főgimn. igazgató papságának 25 éves jubileuma.** Az erdélyi róm. kath. Status kezdivásárhelyi főgimnáziumának tanári és tanulói e hó 15-én egy csendes, zajtalan ünnepség keretében ülik meg Hassák Vidor igazgató papságának 25 éves jubileumát.

Az ünneplést nem kereste, sőt nememes lelke irtózik minden külsőségtől, mindenféle ünnepléstől, de ha bármely pályán megünneplik az eltöltött 25 éves évfordulót, nem tekintve azt, hogy az illető miképen töltötte be hivatását, akkor kétségtelenül halátlanság lett volna a főgimn. tanári karától és ifjúságtól elmulasztani ennek az évfordulónak a megünneplését, mert itt nem csupán az elröppent 25 évről van szó, hanem arról a buzgó, áldásos munkálkodásról, mely ezt a 25 évet betöltötte.

Mint pap nemcsak az oltárnál szolgálta híven egyházát, hanem rendjének, a minorita-rendnek ügyei iránt is meleg szeretettel, nagy érdeklődéssel viseltetett és viseltetik.

Mint tanár jeles pedagógus, ki a humanizmussal párosult igazságszeretettel neveli és oktatja tanítványait. Mint igazgató pedáns és lelkiismeretes hivatalnok, mint ember finom modorú, tapintatos, melegsívű és humanus. Nincs egyesület, jótékony cél, melyekre évenként nagyobb összeget ne áldozza. Mint közügyi harcos mindenkinek mintaképe lehet. Elégséges közügyi munkálkodásának jellemzésére felemlíteni a kezdivásárhelyi Pedagógiai Társaságot, melyet 1901-ben ő alapított meg azért, hogy az összes tanároknak legyen egy egyesületük, ahol egy közös célra együtt munkálkodhassanak, egymást megbeesülve, támogatva. Ennek az egyesületnek évenként elnöke volt s mikor ezen állásáról lemondott, örökös tiszteletbeli elnöknek választották meg.

A vármegyei életben is részt vesz, mint Nyujtó község választott törvényhatósági bizottsági tagja s a közelmúlt szomorú időkhöz kiváló hazafiságának számos tanujelét adta.

A kezdivásárhelyi gimnázium élén mint igazgató már 15 éve működik. Igazgatósága idejére esik a régi alginmáziumnak főgimnáziummá való kifejlesztése és az intézet új palotájának a felépítése. A fejlesztés nagy munkájában ő is tevékeny részt vett.

Az irodalom terén is működött. Megírta a kezdivásárhelyi gimnáziumnak és a Sárlos Boldogasszonyról nevezett finevelő intézetnek 200 éves történetét az intézetnek milleniumi értesítőjében. Ez a nagy munkája a kezdivásárhelyi gimnáziumra és finevelő intézetre nézve mindig forrásmunkául fog szolgálni.

Szűk a keret, melyben Hassák Vidor főgimn. igazgató negyedszázados működését rövid halvány vonásokkal jellemeztük. De ebből is látható, hogy Hassák Vidor eddigi élete nem a zajos feltűnést kereső, felületes munkában,

hanem a csendes, zajtalan, de annál eredményesebb tevékenységben telt el. Ezt az önzetlen, fáradhatatlan munkásságot honorálta Majláth Gusztáv Károly gróf, erdélyi püspök, midőn Hassák Vidor igazgatót érdemei elismerésül szentszéki tanácsossá nevezte ki. S ennek az áldásos munkának emlékét kívánta megörökíteni a kézdivasárhelyi róm. kath. főgimnázium tanári testülete is, amidőn Hassák Vidor nevére 200 koronás jutalmi alapítványt tett.

Midőn a legmagasabb helyről, az intézet legfőbb igazgatójától jött kitüntetésnek öszintén örvendünk, mi is szívből kívánjuk, hogy a jó Isten Hassák Vidort egészségben, boldogságban még sokáig éltesse az egyház, tanítást és a haza javára. Ad multos annos.

— **A nagyenyedi róm. kath. tanuló ifjúság husvétii ajándéka.** Az annyi gúnynak, kisértésnek, csabításnak kitett nagyenyedi ev. ref. főgimnáziumba járó róm. kath., többnyire szegénysorsú ifjúságnak annyira óhajtott imakönyve eddig nem volt. Ifjú, még romlatlan lelkük pedig imádkozni vágyott, imádkozni, hogy erőt, megingathatlan hitet nyerhessenek az ég Urától. De az anyagiakban való nagyfokú szűkölködés eme forró óhajuk teljesülését már-már semmivé tette, romba dőlni látták fájó könnyek közt szívük-lelkük plántalta kívánságukat. Kegyelmes jó főpásztorunkhoz fordultak a vég-szükségben, G r ó f M a j l á t h e r d e l y i p ü s p ö k h ö z, az ifjúság eme oly nemes, oly nagy pártfogójához, ki oly sok-sok megszámlálhatatlan esetben, tetteivel adta tanújelet nagylelkűségének. És nem csalódtak reményükben, — hogyis csalódhattak volna. 131 k o r o n a értékű imakönyvet hozott a posta ajándékképpen. A tiszta lelek szülte öröm és lelkesedést leírni lehetetlen. Sugárzó szemekkel, hátalatt lelekkel siet az Úr templomába drága kincsével, imakönyvével imádkozni most már, hálát, áldást kérve jó Atyjuk számára. Midőn ismételt és ismételt forró köszönetüket küldik Püspök Atyáknak, testvéri szeretettel kerik más intézeti tanulóitársaik is, hogy imájukat egyesítsék az öveikkel, hogy az édes Jézus mind a két kezével áldja meg oly nagyon jó Püspök Atyánkat.

— **Kath. Sajtó-Egyesület újabb alapító tagja egyházmegyénkben.** A belsőszoiloki róm. kath. esperesi kerület papsága a kath. sajtó támogatása érdekében f. évi március hó 30-án Szamosújváron tartott tavaszi koronagyűlésében egyhangú felkérésrel határozatot hozott, hogy a Kath. Sajtó-Egyesület „alapító” tagjai sorába belep és e célra a kerületi papság az alábbi összegekben adakozott: Bárány Lukács t. kanonok, főesperes, szamosújvári őrm. szertartású plébános 30 K., Kopatz Gergely esp. kerületi jegyző, óradnai plébános 20 K., Miklós Albert alesperes, oláh-laposi plébános 15 K., Palikó Ferenc naszdói plébános 13 K., P. Biró Lőrinc deési Szentferenc-rendi házfőnök 11 K., Bochkor Ferenc apanagyfalusi plébános 11 K., Lukács Károly szamosújvári fegyintézeti lelkész 11 K., Oláh Antal eszékőkeresztúri plébános 11 K., Noszkó Béla besztercei plébános 10 K., Kapatán Márton szamosújvári segédlelkész 10 K., Kalit Ferenc bálványosváraljai plébános 8 K., Beszedits Bertalan lajosfalvi lelkész 5 K., Haulik János alsókapnikai lelkész 5 K., Huszár Ádám magyarlaposi lelkész 5 K., László János vicei plébános 5 K., Mechitáristarend Szamosújvárt 5 K., Petri Sz. József kapnikbányai plébános 5 K., Tóth Kálmán désnaki plébános 5 K., P. Weszelowszky Diomedes szentferenc-rendi zárdafőnök, szamosújvári lat. szert. lelkész 5 K., P. Soothy Szaniszló széki lelkész 4 K., Botár

Gáspár szamosújvári áll. főgimnáziumi hittanár 3 K., Duffek János besztercei s. lelkész 3 K.

— **A kereszt gyűlölete.** Nagypéntek körül, husvét táján még mindig nyomja bizonyos faj lelkiismeretét Krisztus keresztje — és nyomni fogja, míg a világ világ lesz. Az ő vére mi rajtunk és a fiainkon! Ezt az átkot hirdeti a kereszt. Ezért érzik magukat oly kényelmetlenül nagypéntek táján azok, kiknek ősei a golgothai keresztet faragták. Nem is csodálkozunk azon az idegességen, mellyel a protestánsok harciadoja a zsidók észreztél meg! — ét oly buzgón ordítja, midőn feszevsi, hogy báró Barkóczy Sándor min. osztálytanácsos hivatalában ki meri függeszteni a keresztet. Ejnye, ejnye, hát már abba is belelűtik a sajtó kopói az orrukat, ha az ember íróasztalára keresztet és nem mögödövedet állít?! — Hát már teljesen ez a faj uralkodik a keresztény Magyarországon és szent István országában már úgy fogunk táncolni, ahogyan a szabadkőmivesek, a protestánsok (akiknek szemében, — mint a Bethlen-kör keresztmozgalma is bizonyítja — botránykó a kereszt) és egy idegen faj fűtülnek?? Ezt tovább tűrni nem lehet. Kath. Népszövetség! Szervezkedjél, mert már Krisztus keresztje ellen tör a pogány nemzedék.

— **A Székelyföld új vasutjai.** A héten tárgyalták a kereskedelmi miniszteriumban a Marosvásárhelytől Parajdó építendő 84 kilométer, a Marosvásárhelytől Mezőbándon át Kolozsnagyvádig húzódó 78 kilométer és végül a Mezőbándtól Mezömehesig tervezett 27 kilométer hosszú vasutak engedélyezését. A bizottságban Sztérenyi József kereskedelmi államtitkár elnökölts az építési tőkét 13.500.000 koronában állapították meg. A fősorolt vasutvonalak Marostorda, Kisküküllő, Udvarhely, Tordaranyos és Kolozsvármegye területén fognak épülni. A Nyárad folyó völgyében, másfelől a Mezőségen mintegy 120, jobbára székely községet érintenek. Az új vasutak építéséről törvényjavaslat készül, melyet mielőbb a képviselőház elé terjesztenek.

— **Száznyolcvan kataszteri biztos.** A földadóról szóló új törvény úgy rendelkezik, hogy a kataszteri kiigazítással járó teendők a községi (városi) eljárók segédletével a mostani kataszteri tisztviselőkkel, valamint a szükséges számban ideiglenesen alkalmazandó közegekkel látandók el. Előírja továbbá a törvény, hogy a vármegyei és városi földadó bizottságokhoz a pénzügyminiszterium részéről megyei előadók rendeltesnek ki. Wekerle Sándor pénzügyminiszter, az ideiglenes minőségű kataszteri biztosok számát száznyolcvanhatban, a megyei előadók számát pedig negyvennyolcban állapította meg. A kataszteri biztosok fizetését 2600 koronában, lakáspénzt 800 koronában, napi-díj és fuvarátalányát 2000 koronában, míg a megyei előadók fizetését 4000 koronában, lakáspénzt 1000 koronában, napi-díj és fuvarátalányát 2400, illetve nagyobb vármegyékben 3000 koronában határozta meg. Kineveztetésük legközelebb fog megjelenni.

— **Köszönet nyilvánítn.** „A vakokat gyámolító orsz. egyet.” Gyulafehérvárról elhelyezett gyűjtőperselyeinek 1909. március hó 8-án eszéközött felbontása alkalmából az alábbi összegek találtak. Öv. Lakner Antalné 2 kor. 42 fill., Kohn Lázárnál 95 fill., Vlad Virgil 47 fill., Magy. kir. adóhivatalnál 34 fill., Fingerhut N. né 29 fill., Hermann Péternél 39 fill., Missbacher M. né 32 fill., Weisz Adolfnál 34 fill., Zeller Zsigmondnál 62 fill., Ungár Albertnél 20 fill., Wolf Mórinnál 1 kor. 51 fill., Lobstein Lázárnál 67 fill., Jäger Tamásnál 4 fill., Jäger Adolfnál 24 fill., Frölich Gyulánál 32 fill., Löbl

Mórnál 50 fill., Fuchs Nándornál 2 kor. 97 fill., Deutsch Lázárnál 1 kor., Váczy Zsigmondnál 17 fill., Schlesinger testvéreknél 1 kor. 8 fill., Schreiber Albertnél 1 kor. 47 fill., Mezey Illésnél 7 fill., Dahinten Viktornál 4 fill., Rosner Lázárnál 58 fill., Pákoszta Józsefnél 14 fill., Trencsiner Rózánál 1 kor. 52 fill., Papp Györgynél 20 fill., Irgalmas nővérek zárdájában 1 kor. 38 fill., Hillinger Lajosnál 3 fill., Fuhrmann N. né 70 fill., Kohn Ferencnél 35 fill., Váczy Zsigmondnál 24 fill., Engel Miksánénál 1 kor. 14 fill., Rosmann Eleknel 31 fill., Rosner Rezsónél 42 fill., Klein Józsefnél 20 fill., Körner Józsefnél 3 kor. 58 fill., Erdélyi Izsónál 39 fill., Grund Józsefnél 30 fill., Hirsch Gilinél 76 fill., Weisz Bernát 20 fill., Klármann Józsefnél 1 kor. 50 fill., Fritz Gyulánénál 86 fill., Gyulafehérvári takarékpénztárnál 4 kor. 45 fill., Schermann Kálmánál 6 kor., Faul Belánál 42 fill., Schärer Ferencnél 15 fill., Springer D. né 5 kor. 11 fill., Lobstein Izidornál 55 fill., Morgen Ottónál 1 kor. 22 fill., Muresán Antal-nénál 6 kor. 51 fill., Grünfeld N. né 5 kor., Geier Henriknél 42 fill., Tuch Ferencnél 2 fill., Salamon Mátyásnál 5 kor., Goldstein Mózes 3 kor. 56 fill., Judovits Jenőnél 53 fill., Haas Vilmosnál 1 kor. 67 fill., Gyulafehérvári népbanknál 1 kor. 2 fill., Balázs Jánosnál 32 fill., Ilj. Baumann Nándornál 1 kor., Gestalter N. né 52 fill., Benezel Lajosnál 2 kor., 45 fill., Müller I. és fiánál 5 kor. Összesen: 67 korona 14 fillér. A lelkesen gyűjtő nemes emberbarátoknak és Gyulafehérvár város adakozó közönségének ez uton is köszönetet mond a vakokat gyámolító orsz. egyet. és kéri a jövőre is a kegyes támogatást.

— **Igaztalan támadások.** A darabont kormány egyes szócsove minden alkalmat megragadnak arra, hogy a nemzeti kormányt a részrehajlás és a politikai jutalmazások vádjával illessék. Most az fáj nekik, hogy a pénzügyminiszter a földadókataszter kiigazításánál pár száz tisztviselőt alkalmaz és „ragyogó, fényes úri nevekkel” bíró mezőgazdasági szeszgyár tulajdonosoknak kisebb nagyobb szeszkontingenst engedélyezett. A mi a kataszteri új tisztviselőket illeti, azoknak kinevezésére az új földadótörvény hatalmazza fel a pénzügyminisztert; felhatalmazza pedig azért, mert Wekerle se hozza meg a kataszteri kiigazítás, megfelelő személyzet nélkül meg tudjon csináltatni. A kérdéses lapok tovább mennek és a kinevezendő tisztviselőket már előre meg is gyanúsítják, hogy a latifundiumoknak és a nagybirtokosoknak fognak kedvezni, a pénzügyminiszterre pedig egyszerűen ráfogják, hogy a kataszteri állások betöltésénél a politikai érdemeket fogja jutalmazni. Ezeket a teljesen alaptalan meggyanúsításokat a leghatározottabban visszautasítjuk. A mi mi most már az ellenzéki lapoknak azt a fájalmat illeti, hogy csupa jönevű egyének kaptak szeszkontingenst, no hát ez a dolog természetében rejlik. A mezőgazdasági szeszfőzdek engedélyezése a törvény által olyan feltételekhez van kötve, melyekkel csak nagyobb mezőgazdasági birtokosok rendelkeznek, hogy pedig nagyobb birtokosaink sorában sok a „ragyogó, fényes úri név”, annak nemzetgazdasági szempontból csak örülni kell. A szeszkontingens szigorúan a szeszadó törvény szellemében osztatik ki a mezőgazdasági szeszfőzdek között. Az az állítás tehát, hogy Wekerle a szeszkontingens adományozásánál politikai motívumok vezetnek, vakmerő és tendenciózus koholmány.

IRODALOM. MŰVÉSZET.

* „*A mai Magyarország*” címmel, nemzeti szempontból igen értékes könyv jelent meg az angol könyvpiacra. Aldin Percy, az angol alsóház tagja s Magyarországnak lelkes barátja, aki fél éven át tanulmányozta hazánk kulturális, gazdasági és politikai viszonyait, most egy 415 oldalra terjedő esinosan bekötött, Magyarország nagyobb címerével díszített könyvben tárja elénk szerzett tapasztalatait. A könyv megírásához egyébként több hazai politikus, tudós és publicista közreműködése is járult, kik mind megannyi fejezettel mutatják be a múlt világot előtt Magyarországnak népet, az ipart, kereskedelmét, igazságszolgáltatását, pénz-földmívelés- és nevelésügyét. Ezekhez járulnak a tudományos élet- és magyar zenéről szóló fejezetek. Záró értékezése a Horvát-Slavonországi és Dalmácia politikai helyzetéről a magyar királysághoz szól. — Hogy a könyv annál érdekesebb legyen, gazdag képillesztrációról is gondoskodott a szerző. Nemcsak a fővárosból, hanem oly ország többi városaiából és szebb vidékeiről is akadunk egy-egy képre. Így Kolozsvár, Pécs, Pozsony, Szeged, Kassa, Fiume, a magas Tátra, a Hernád völgy, a Balaton stb. szép illusztrációi díszítik a könyvet. Nemrégiben Björnson és Tolstoj szintén irtak Magyarországról és fájdalom nem az elismerés hangján. Annál jobban esik a jelen munka objektív, elismerő hangja. Hiba nélkül ninesen egy nemzet sem, de hogy nemzetünk a kulturálatlanok között nem az utolsó, sőt az első között áll, ezt az igazságot hirdeti Aldin Percy könyve, a megtévesztett művelt világban, a mely meg fog arról győződni, hogy Magyarországról többet is tudhatnak és mondhatnak, mint azt, hogy „Vorderasien.”

* *Az alkohol és annak káros hatása az emberre.* Elemi isk. tanulók számára írta G a z d a D e n e s róm. kath. alesperes plébános, Szovátán. Ily című füzetekét kapott szerkesztőségünk, melyben a szerző, kateszerű kérdések és feleletekben ismerteti, egyszerű, könnyen érthető modorban, a rettenetes alkohol méreg pusztító hatását. A füzet I—VII. szakaszból és 67 kérdés s feleletből áll. Ára 10 fillér. A lelkészek és tanítók igen helyesen járnának el, ha tömegesen osztanák ki a nép között, mely bizonyára örömet olvasgatná a megmentésére írott és Erdély püspökének jóváhagyásával ellátott kedves kis füzetet.

Az esperesi kerületek új kikerekítése.

II.

A kolozsi vagy kolozsmonostori főesperesség szintén két decanatusra osztassék, úgymint:

VII. *Kolozsvári decanatusra*, 9 plébániával.

VIII. *Bánfihunyadi decanatusra*, 8 plébániával. A főesperes vezetné az első decanatusra, a Bánfihunyadi decanatus élére alesperest kapna. Így mindkét kerület könnyebben bejárható és avatottabban vezethető lenne.

A szamosujvári főesperesség hasonlóképen két decanatusra képezne a könnyebb érintkezés elérhetése végett, úgymint:

IX. A *Naszódi decanatus* a szolnokdombokai plébániákkal fel Kapnikbányáig, melyet Szatmárnégyének szántunk.

X. *Szamosmenti vagy Szamosujvári decanatus* Nagyiklődtől fel Óradnáig. Ezek a Szamos mentén, amazok pedig legalább rész-

ben a vasuton érintkezhetnek és a kisebb területek jobban megközelíthetők volnának, pl. ha Magyarláros tétetik új központtá. Akkor ezen községek is láthatnának olykor eleven esperest és iskolalátogatót!

A régi fogarasi főesperesség három decanatusra foglalna magában, úgymint:

XI. a *Szebeni decanatus* 9 plébániával;

XII. a *Segešvári decanatus* 10 plébániával;

XIII. *Barcasági decanatus* 10 plébániával. Az elsőből Fogaras Brassóhoz csatoltatnék; mivel még vasuton közelebb éri és oda csak 5 plébániát hoztak javaslatba . . . Viszont Nagy-sink maradna szebeni decanatusban, mivel Szombatfalvára visz át, azzal könnyebben közlekedik, a vármegyénél pedig 50—60 hive és szegényes dotatiója folytan úgy sincs semmi szava. (Különben nyilatkozzék az ottani lelkész.) A barcasági vagy brassói decanatus Brassót, Felsőtömöst, Törösvárt, Tüsköst, Zernest, Fogarast, Barótot és Ilyésfalvát foglalhatná magában, amennyiben ezen utóbbi két község is ehhez közelebb fekszik, s itt csaknem havonként megfordulnak bevásárlásaik végett. Ha ezek ide is tartoznának, vármegyei ügyekben a Háromszéki papokkal még nagyon is tarthatnak.

Az ősi *kantai—seu sepsiszentgyörgyi főesperesség* szintén három decanatusra osztlanék a könnyebb vezetés és közlekedés szempontjából, úgymint:

XIV. *Kézdivásárhelyi decanatusra*,

XV. *Orbai esperes kerületre*,

XVI. *Sepsiszentmiklósi decanatusra*. A kantai decanatus élén maradna a torjai főesperes, a másik két decanatus 1—1 új alesperes vezetné. A plébániákat rst teljesen kijelölte és a Közművelődés közölte.

A *székelyudvarhelyi főesperesség* a javaslat szerint hasonlóképen három decanatusra képezne, úgymint:

XVII. a *Udvarhelyi decanatus* 11 parochiával, élén a főesperessel;

XVIII. *Hargittai decanatus* 11 plébániával, élén a zetekai esperessel;

XIX. a *Sóvidéki decanatus* a kijelölt 6 plébániával. Ide csatoltassék a mai kükküllöszegi decanatusból: Szovata, Parajd és Korond. A közlekedési utak nehézsége nagyon is indokoltá teszi a kerület csekélyebb terjedelmét.

A *nagykászonyi vagy alesiki főesperességet* ugyancsak három decanatusra alkotná.

XX. *Nagykászonyi decanatus* Tusnádig,

XXI. *Gyimesi decanatus* 8 plébániával,

XXII. *Csiksomlyói decanatus* ugyancsak 8 felsősiki plébániával. Utóbbi élén maradna a csiksomlyói főesperes, a másik két decanatus élére 1—1 alkalmas alesperes jönne.

A *gyergyói főesperességet* is két decanatusra lehet osztani, úgymint:

XXIII. *Borszéki decanatus*;

XXIV. *Szentmiklósi decanatusra* 7—7 plébániával. Itt a havasok közt a közlekedés oly nehéz, a magas hegységek úgy elválasztják az ott levő plébániákat, hogy csak ily kisebb terület tarthat fenn egymásközt élénkebb összeköttetést és szorosabb érdeklődést. A távolabbiak úgy sem látják egymást éveken át! Esetleg 1—2 felsőségi községet lehetne az új vasúti közlekedés révén Gyergyó-szentmiklóshoz csatolni, ha 7—7 plébániát illetékes helyen követelnének egy-egy kerületbe.

Ámde idővel nem szerveztetik-e itt is pár új lelkészeg? Arra is kell gondolni. A főesperes meg időnként résztvehetne az ottani decanatusgyűléseken is, ha ezt óhajtja . . . vagy erre utastják.

A marosmenti vagy rectius *Marosvásárhelyi főesperesség* (levén Csanádban is két marosi főesperes), ugyancsak három decanatusra foglalna magában:

XXV. a *Vásárhelyi decanatus* 8 plébániával;

XXVI. *Nyárárdmenti decanatus* 7 plébániával;

XXVII. *Havasgörgényi decanatus* 6 plébániával.

A havasokon máig oly nehezek a közlekedési viszonyok, hogy Szászrégentől fölfelé a havasok közt hat plébániának kétszeri meglátogatása is feladat az esperesnek, kivált téli időben. Pedig itt a tél hosszabban tart.

A főesperes úr élén maradna továbbra is a vásárhelyi decanatusnak, — a nyárárdmenti decanatust elláthatná a nagygyersei esperes, — a görgényi új decanatus esperesévé pedig lehetőleg olyat neveznének ki, aki a kerület központján van s innen jobbra is, balra is közelebb éri a plébániákat. Így aztán itt is látnának időnként eleven esperest és iskolalátogatót a hivek, ami csak előnyére válnék a hiteletnek.

Végül ezekhez csatlakoznék az erzsébetvárosi vagy *szamosujvári vicariatus* és *decanatus ritus armenici*. Ezen új vicariatus igen helyesen, egybefoglalná az örmény papságot, mely testületileg tárgyalná itt mindazt, quae ad ritum vel ad ipsos sacerdotis spectant ritus armenici. Akár Szamosujvár lehetne központja, hol az örmények püspökség felállítását is sürgették annak idején, — akár pedig Erzsébetváros, honnan Gyulafehérvárról rövidebb és jobb a vasúti közlekedés. A főpásztor bölcseségtől függne a Vicariust alternative itt vagy ott kinevezni főesperesi ranggal és előjoggal, — továbbá a főespereseknek megszabott munkakörrel, mi tekintetben a zsinatot előkészítő bizottság teend bizonyára részletesebb pozíciót, vagy tethetne ilyet az örmény papság, ha a helyzettel tisztában van és hivatásának magaslátán akar állani. Minden esetre csak előnyös volna reájuk, hogy saját ügyeiket külön és önmaguk megvitathatják s tárgyalhatják.

(Folyt. köv.)

CSARNOK.

Oláhláposbányai róm. kath. egyházközség története.

(Folytatás.)

X. P a p i l a k.

Mig Oláhláposbánya, mint filia a kapnikbányai lelkészek által adminisztráltott, idejövételük alkalmával, bizonyosan valamely privát házba szállhattak, mert sem egy beszálló intervent szobáról, sem arról nem tétetik említés, hogy a hivatal valamelyik szobáját vehették volna igénybe.

Ahogy voltak a kapnikbányai lelkészek Oláhláposbánya adminisztrálásával. ép ily helyzetben van az oláhláposbányai pap — a beszálló szoba dolgában — Horgospataka adminisztrálását tekintve.

A 4 kilométernyi távolságban lévő filiába, ahogy ment a lelkész, a fáradságos út és funkció után, vissza is jöhet, nincs egy szűk hely, ahol egy pár percre kipihenhetné magát.

Valóban az Üdvözítő panasza jut eszembe, valahányszor — pedig gyakran — oda lemegyek, hogy: „a rókáknak odú vannak, az ember fiának nincs hová fejét lehajtania”.

A régi jó családok, (Busesskó, Brizlinger, Orosz.) kiknél a papok bármikor kényelmes otthonra találtak, s szíves vendégszeretettel élvezték, elhaltak, vagy eltávoztak; ma már a családokban se él a régi altruistikus szellem! Tempora mutantur! Ezen hiányon segitendő, több ízben folyamodtam a nagybányai nagyteknélyű bányagazgatósághoz egy beszálló szoba megszerezhetéseért. Az igazgatóság maga is belátta, hogy ennélkül az adminisztrálás szinte lehetetlen, úgy intézkedett 417—1905. sz. alatt, hogy addig is, míg a kérdés véglegesen megoldatnék, a kohómű vezetőség irodai helyiségét igénybe veheti a lelkész, minden oly alkalommal, midőn hivatalos funkcióban Horgospatakán tartózkodni kénytelen. 1906. november havában, egy altiszt lak (a régi vendéglő) jobb szárnyán lévő tágas szobát jelölték ki szállóul, de az iskola 1908. június havában leégvén, ideiglenesen ezen papi szobát alakították át iskolává. A helyi bányahivatal 1205—1908. sz. alatt ugyanazon épületnek egy másik szobáját engedte át intervensiós ul.

Jónak találtam, ennek megemléstét, hátha e szoba története lesz alapja a majdan Horgospatakán szervezendő parochia történetének. Adná Isten!

De visszatérve az oláhláposbányai papi lak történetéhez, már láttuk, hogy kezdetben, míg filia volt, rendes papi lakkal nem birt. 1787. évben a lelkész 17 frt szálláspénzt kap, amiből következik, hogy a filiából capellania s később administratura lett, s hogy rendes papi lak még nincs. Midőn Kolozsvári Antal lesz az első plébános, papi lak még ekkor sincs s alatta még nem is épül, mert csak Gressel József idejéből van feljegyezve, hogy 1804 ben kezdtek építeni, s 1809 ben költözik bele a lelkész. Kettő papi szoba egy folyosó által elválasztva, a harmadik eselédszoba, mellette konyha, kamara; udvaron istálló és szin a koesi számára (De lótarást sose adtak!) Decr. vist. 1836.

Ezen plébánia szolgálat mai napig is a lelkész lakásául. Van benne három szoba, honyha, kamra és egy folyosó, köből van építve, zsindegyel fedve a bányafőnöki lakkal szemben, a bányahivatal mellett, azzal egy fedél alá lesz véve. Két út felé eső szobája jó és száraz, annál egészségtelebb irodája és konyhája, melyek a Kálváriahegy felé néznek. A folyosó nagyon léghuzamos. Pincéje kettős, kút van benne, de vize nem jó.

Régen fundus instructus gyanánt pár butor darab szerepelt, ide jövetelem alkalmával egy bőr divánt, 6 drb széket és egy irodai szekrényt találtam.

A parochia épülete jelenleg gyenge álla-

potban van, alapos renovációra vár tetőtől-talpig, külseje, belseje, kerítése.

Építésétől — 1809. — kezdve, nem számíttva a többszöri befedést, alig vették renoválás alá. 1909 ben jubilál (centenarium.) Valjon a régi köntösben, vagy újba öltözteti-e a patronus? Az a jövő titka. Ezt is már kértem, sürgettem, sürgettem, de . . . türelem!

Udvara 15 □ öl; kertje 60 □ öl, kevés zöldséget terem. 1907-ben 14 drb. gyümölcsfa csemetét ültettem. Van egy kis méhesem (8 kas) 1907 ben jól eresztett, de már 1908 ban gyengébben fizetett. Későn nyílik a természet s hamar beállanak a hideg napok. Ma, október 19-én, mikor e sorokat írom, már arasznyi hó esett! (Folyt. köv.)

P á l y á z a t.

A nyáradselyei róm. kath. kántortanítói állásra május hó 15-ig pályázatot hirdetünk.

Javadalmazása: egyházi alapokból és hivatástól 606 kor., fizetékkiegészítések államségély 394 kor., 2 hold 1494 □ öl szántó évi haszna; jó és tágas lakás, veteményes-gyümölcsös kerttel.

Köteleiségei: a mindennapi és ismétlődő iskolások tanítása; faiskola kezelés; kántori teendők végzése az anya- és fiók egyházakban; az ifjusági egyesület buzgó vezetése.

A tanítói oklevél mellé kántori képesítés és gyakorlat szükséges. A megjelölt vasárnapokon és ünnepeken megjelenők előnyben részesülnek.

Nyáradselye, 1909. ápril. 5.

Az iskolaszék.

FLEISCHER JÁNOS

(Keresztény katolikus cég)
egyházi ruha és reverenda-szabó
PÉCS, Ferenciek-u. 9.

Évek hosszú gyakorlata képesíti a legjobb szabású, minőségű és finoman kidolgozott **reverendák** és **cimádák**, **papi civil öltönyök** előállítására.

Üzletemet első sorban

Egyházi ruhák

készítésére rendeztem be. **Mindenmü egyházi ruhák**: casulák, pluvialek, velumok, baldachinmok, minisztráns ruhák, zászlók, fobogók, karingek, álbák, kehelyruhák stb. készíttetnek.

Nem kell sem Budapestre, sem Bécsbe menni. Üzletem **versenyképes** minden pesti vagy bécsi céggel úgy **szabászat**, **mint ár és minőség** tekintetében. Tessék meggyőződni róla.

Egyházi ruhák javítása olcsón és jól eszközöztetnek.

! Költségvetés, árjegyzék ingyen. !
— Személyesen is megjelenek —

SIMON LÁSZLÓ

orgona és harmonium készítő
KOLOZSVÁRT, JÓKAI-UTCA 5. SZ.

Elvállalok bármily kivitelű új orgona készitést, átalakitást, kibövitést és hangolást, valamint iskolai harmonium készitést.

Továbbá oltár és szöszék fölé koronákat jótállás mellett szilárd anyagból és a kitűzött időre pontosan elkészítve.

Szíves pártfogását kéri

mely tisztelettel

Simon László
orgona készítő.

DOBROWSZKI KÁROLY

kályhakészítő, cserépkályha raktára

GYULAFEHÉRVÁRT.

Raktár: Nagyszebenben Jickeli F. Károlynál. Állandó nagy raktár.

Tüzmentes, divatos stílusban készítek cserépkályhákat, szabadalmazott

Patent Fűtő Multiplikátor gyors melegadás

a legszebb színekben, u. m. barna, zöld, elefántesont, fehér, samoa, drapp, borsó-zöld, almazöld, víz zöld, égkek, világosbarna, gesztenyebarna, majolika stb. Fürdőkád burkolatok, Fayenc porcellán lemezekből, porcellán takaréktűzhely fehér és kék színben. Régi kályhák javítását és átrakását elvállalom 2—3 évi jótállás mellett.

Pontos kiszolgálás, jutányos árak!

Kiváló tisztelettel

Dobrowszky Károly.

MAGYAR EMBER CSAK MAGYAR ÁSVÁNYVIZET IGYÉK.

Magyar ásványvíz forgalmi és kiviteli részvénytársaság
Budapest, V., Báthory-utca 5. szám.

Kizárólag természetes magyar ásványvizet hozunk forgalomba.

Egy liter víz ára palackcsere mellett:

Borszéki Boldizsár, idült gyomorbag ellen . . . 30 f.	Borhegyi, lúghajtó — f.	Horgász, étvágygerjesztő — f.
Borszéki Fókut, az ásványvizek királya . . . 30 „	Boholti, üdítő víz — „	Káson-Salutaris — „
Borszéki Kossuth, vérszegénység ellen . . 30 „	Előpataki, sárgaság ellen 30 „	Répáti, égvényes ásványvíz 30 „
Bodoki Matild, alkális savanyvíz 30 „	Feisórákosi Mária, légesóhurut ellen . . . — „	Székel-Selters, idült gyomorbagok ellen . . . — „
Baross, vesebag ellen — „	Hargitaligeti, üdítő ital — „	Sztojkal, ezukorbetegség ellen — „

Kérdezze meg az orvosát és megtudja, hogy a

természetes ásványvíz

gyógyhatása és kellemes íze össze nem hasonlítható a mesterséges ásványvizekkel

Magyar ásványvizeinkkel a külföld majdnem összes gyógyvizei pótolhatók.

Raktár: Gyulafehérvárt Kőbányai részvénytársaság főraktára cégénél.

Papp György könyvnyomdája Gyulafehérvár

Legujabb könyvnyomda Alsófehérvármegyében.

Szállítója és nyomtatója:

a Nagyméltóságú és főtisztelendő erdélyi püspöki hivatalnak, a gyulafehérvári ev. ref. esperesi hivatalnak, az Erdélyi róm. kath. Irodalmi Társulatnak, a Gyulafehérvári róm. kath. főgimnáziumnak, a Gyulafehérvári kir. törvénytársaságnak és kir. ügyészségnek, Gyulafehérvár sz. kir. város tanácsának, a Gyulafehérvári takarékpénztár részvénytársaságnak, a Gyulafehérvári népbank részvénytársaságnak, a Gyulafehérvári „Julia” takarékpénztár részvénytársaságnak, a Gyulafehérvári püspöki elemi és polgári leányiskolának, a Gyulafehérvári állami elemi és Gyulafehérvári iparos és kereskedő tanoncziskolának, a Gyulafehérvári kir. közjegyzői hivatalnak, az összes ügyvédi irodáknak, a gyulafehérvári és vidéki nagyobb kereskedő cégeknek, a Gyulafehérvári „Johanna” gőzmalomnak, a Zalatnai állami kőfaragó és kőcsiszoló ipari szakiskolának, a Zalatnai takarékpénztár részvénytársaságnak stb. és az erdélyrészi róm. kath. lelkészi hivatalok egy nagyobb részének.

◆◆◆◆◆ **Állandó kiadványai** ◆◆◆◆◆

KÖZMŰVELŐDÉS

Politikai, társadalmi, rk. vallásirodalmi és szép-
 ◆◆◆◆◆ irodalmi heti közlöny. ◆◆◆◆◆
 Az erd. róm. kath. Irodalmi Társulat
 tulajdonában.
 XXX-ik évfolyam.

Gyulafehérvári Hirlap

Politikai, társadalmi, szépirodalmi és közgazdasági
 ◆◆◆◆◆ hetilap. ◆◆◆◆◆
 Saját tulajdonában.
 XXVI. évfolyam.

Erdélyi Oltáregyes. Lap

Az oltáregyesületek hivatalos közlönye. V. évfolyam.
 Megjelenik füzet alakban havonként egy-
 szer két nyomtatott iv terjedelemben.
 Előfizetési ára egész évre 2 korona.

E nyomdában jelentek meg továbbá és kaphatók a következő művek:

PÜSPÖKMEGYEI ZSINAT.

Írta: Forster János, szentszéki tanácsos.

Háromszáztizenkét sűrűn nyomtatott oldalon tájékoztat ezen, az olvasó külön észrevételeinek feljegyzésére szolgáló margóval ellátott vastos füzet a megyei zsinat megtartásának módjáról és szükséges előkészületeiről, az erdélyi speciális viszonyok tekintetbe vételével, a következő tartalom-jegyzék szerinti sorrendben: Előszó. — A zsinatról általában. — Megyei zsinat Erdélyben 1822-ik évben. — A kolozsvári 1848. évi zsinat. (?) — A megyei zsinat előkészítése, — összehívása, — helye és ideje, — tagjai, — hatásköre, — tisztviselői. — A zsinati ügymenet leírása. — A zsinat tárgyalási anyagáról. — A hitgazságok hirdetése. — A prédikálás, hitoktatás. — A szentségek. — A keresztség. — A bérmálás. — Az Eucharistia. — A bűnbánat. — Az utolsó kenet. — Az egyházi rend. — A házasság. — A papság tökéletes élete. — A testületi tisztesség. — A pap háztája. — Testületi szellem. — A zsinat egyéb teendői. — A szerzetesek ügye. — A hívő nép erkölcsi nevelése. — A hivatalos ügykezelés. — Az egyházi bíráskodás. — Zárószó.

A füzet ára 2 korona. Bérmentes küldéssel 2 kor. 20 fillér.

Intencios könyv.

(Libe intentionum)

A szentmisék naponkénti folytatólagos végzésének kimutatására szolgáló rovatos könyv akár egyes áldozároknak, **ad personam**, akár nagyobb egyházak vagy szerzetestestületek sekrestyeigazgatói számára.

Ára 1 kor. 60 fillér, portómentes küldéssel 2 korona. -

Az élet értéke és jelentősége.

Bilczewski József lembergi püspök körlevele a középiskolai tanulókhöz. Ford. Szporni János, főgimn. tanár.
 Ara 20 fillér.

A gyermekek házi neveléséről.

Írta: Bálinth György. Ara 10 fillér.

Papi nyugdíj könyvecske. Ara 20 fillér.

Lelkészi hivatali nyomtatványok, püspöki, esperesi, lelkészi címmel nyomtatott levélpapírok, levélborítékok stb. stb. nagyraktára.